

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

De Petris Et Aduocatis necessarijs pro officio Inquisitionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

Eadem uerba ad litteram habentur in priuilegijs prædictis Clementis, Alexandri & Urbani Quarti. Præ cunctis, suppresso tamen præcepto obedientiæ, de quo non fit mentio in priuilegijs antelatis.

Qui dicatur periti.

2 Nomine autem peritorum, ut dicit Archidiaconus super c. Ut commissi. in verbo, peritos, intelligit Theologos, Canonistas, & Legistas.

COMMENT. CXXXVI.

Absoluta tractatione de testibus, disputationem de peritis, quos Inquisitores possunt aduocare, aggreditur Emericus: ac primum, an possint aduocari querit, & posse docet.

De materia questionis quæ differuerint.

Et hoc ipsum priuilegiu de cõuocandis peritis, ut assistat Inquisitorib. in causis fidei quoties fuerint requisiti, adnotant Archidiaconus, Ioan. And. Geminianus, Franchus, & alij, in c. ut commissi. de heret. lib. 6. Bernard. Comensis in lucerna verbo, inquisitor. §. 21. Gondissalvus tract. de heret. q. 15. nu. 1. Conradus Brunus lib. 4. de heret. c. 10. Albertinus in cap. quoniam. de heret. lib. 6. q. 10. & alij plerique, quos in re manifesta libenter omitto.

Cur inquisitoribus concessu, ut possint aduocare peritos.

Cur autem inquisitoribus concessum fuerit, ut peritos quoslibet possent aduocare, ut sibi consilium præbeant in sententijs ferendis, docet Auctor Repertorij Inquisitoru verbo, inquisitores. §. quæ est ratio. dicens propierea id factum fuisse, quoniã cum Inquisitores essent Fratres religiosi, in theologia solum periti, iuramentum ignorabãt: & quia in ordine iudiciario facile poterãt decipi, & propterea ab soluere damnandos, & damnare absoluenos; ideo factum ut peritos consulerent, & ad consulendũ, si opus esset, compellerent. inde quoq; factum, ut processus deberent cum Episcopis communicare.

Periti semper aduocandi.

Ceterum quãuis hodie inquisitores sint iurisperiti ut in Hispania, eosdem nihilominus peritos uocare possunt, ac debent: in primis uero theologos, quorum est propositiõnum gradus & qualitates expẽdere: quia, ubi multa consilia, ibi salus, Pro uerb. c. 11. & c. 24. Et recte protulit Marc. Cicero lib. 1. de officijs, dicens: Nec uero alienu est ad eligenda quæ dubitationem afferunt, adhibere doctos homines, uel etiam iurisperitos; & quid de utroque genere officij placeat, exquirere. hæc ille.

Periti quando aduocandi.

Hoc etiã ipsum passim leges admonent. l. vlt. c. de fideicom. l. 3. de ingen. manu. l. 8. §. sed iure. ff. de iuris & facti ignoran. c. de quibus. 20. d. simit.

Periti uero, ut placet Conrado Bruno præcitato loco, non modo cum ferenda est sententia condennatoria, sed etiam in absolutoria uocandi sunt, cui libenter subscribo: item adiungo, non modo uocandos quo tempore sententiæ ferenda sunt, uerum etiam quoties in alijs iudicij actis occurrit aliqua difficultas, uel circa testes, uel circa delatos, aut in alijs quibuscunq; articulis: quod indicant non obscure illa textus uerba, in d. cap. ut commissi. de heret. lib. 6. uidelicet, aduocandi, &c.

QVAESTIO LXXVIII.

An de consilio peritoru ferenda sit ab Episcopo & Inquisitore sententia.

Septuagesima octaua quaestio est: Vtrum Episcopus & Inquisitor teneantur procedere ad sententiam uel condemnationem de prædictorum consilio peritorum?

Respondemus q; sic; ut patet in c. Statuta. §. iu. Relat. super b. de heret. lib. 6. ubi dicitur sic; iubeamus, & infra: Sive Episcopus sive Inquisitores processerint, ali quibus alijs personis prouidis & honestis, iurisq; peritis (quas ad hoc uocari, & eis per totum processum, super quo deliberandum est se riõse manifestari ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio, ad sententiam uel condemnationem procedi uolumus) exprimentur.

COMMENT. CXXXVII.

In hac quaestione, ac in tota etiã hac tractatione de aduocandis peritis, ut de eoru consilio ad sententiã procedatur, illa occurrit præcipua difficultas, hoc loco a me breuiter, & necessario diluenda. An Inquisitores teneantur necessariõ sequi peritorum consilium; an uero sit eis liberum, postquam auerint peritorum sententias, statuere quod ipsi uisum fuerit statuendum; quamquam aut contrariu sit aut diuersum ab eo quod periti senserunt.

In hac cõtrouersia Albertinus, qui ceteris suis hæc quaestione disputauit in c. quoniã. de heret. lib. 6. q. 10. & tract. de agnos. assertio. q. 26. post multas cõclusiones nu. 11. & seq. adẽ concludit, quod si à lege, canone, uel statuto dicatur, ut aliquid fiat de consilio, uel ex consilio alicuius, tale consiliu omnino requirendum est, & sequendum, ac ei statum, & actus in contrariu celebratus est nullus. cum itaque in causa heresis in beat Romanus Pontifex, ut de peritoru seu cõsultorum cõsiliu ad sententiam procedatur. c. fin. §. iubeamus. de heret. lib. 6. consequitur omnino, ut sit liberum Inquisitoribus ab eorum consilio recedere, nec aliud statuere quàm periti definerint, id quod nititur probare fortassis satis infirmis rationibus, quas prudens omitto: quia breuitati studeo, & institutum est mihi certiora tradere, tutiora, & communiora, ut sepe admonui: in eandem sententiam ferri uidetur non obscure hoc loco Emericus, & in principio quaestionis sequentis: & Archidiaconus in c. ut commissi. de heret. lib. 6. in verbo, consilio.

Ceterum, quidquid illi senserint in hoc articulo, ita statuo: inquisitores non debent necessario sequi peritorum aduocatorum, seu cõsultorum consilia, quoniam eorum suffragia, & (ut uulgo loquimur) uota nõ sunt decisina, sed solum consultiua. Primu, quoniam consiliu nõ est de substantia actus. Bald. in l. §. necessitate. C. de bonis quæ lib. nu. 24.

Ab hæc, cõsultores huiusmodi & periti in causa heresi nullam habent iurisdictionem ordinariam, aut delegatam, iuxta doctrinã Bartoli in l. 1. de offic. assessor. & Baldi & Decij in c. si pro debilitate. extra de offic. delegati. et notat plene Iaf. in l. omne officium. nu. 16. ff. de offic. assessor. eorum ergo cõsiliu non est necessario sequendum.

Postremo, cõsiliu illius, qui nõ est particeps officij, aut potestatis illius iudicij, cui dat cõsiliu, sufficit si requiratur, ut pulchre docet Ancharanus in c.

in c. si ad Episcopum. notab. 8. vers. circa secundū. in fine. ne sede vacante. lib. 6. tales autē esse peritos & consultores in hac causa manifestum est: eorum itaque suffragia, vt ibidem concludit Ancharanus de vrbantate, non de necessitate sequenda sunt. & hanc sententiā videtur sequi Locatus in opere iudiciali verbo, consiliam, nu. 5. quā proficitur apertius Campegius apud Zanchinum c. 15. & probat late aduersus Albertinum Ioannes Roias tract. de heret. par. 1. nu. 409. & multis sequentibus.

Et in Hispania quidē hęc sententiā obrinet, vt cōsultorū suffragia decisina non sint; quā definita esse videtur per Madrilianā instructionē anni Domini MDLXI. c. 66. vbi cū Episcopus & Inquisitor cōueniunt, eorū sententiā stādum esse decernitur, quāuis cōsultores numero plures contrariam profiteantur. eius instructionis verba à nobis latine reddita ita habent: In omnibus casibus, in quibus cōtingit discordia sententiarū seu opinionum inter Inquisitores & Ordinarium, vel aliquem ipsorum, vel in definitione causā, aut in quolibet alio actu, vel sententiā interlocutoria, causā ad Senatum mitti debet; sed si Inquisitores & Ordinarius fuerint conformes, quamuis cōsultores discrepent, & sint numero plures, decretum Inquisitorum & Ordinarij executioni mandetur. hactenus ibi.

Quamquam autem hęc vera sint, & firmis munita rationibus, non propterea censeo liberrimum debere esse Inquisitorum arbitrium in statuendo quod sibi libuerit, quamuis ab opinione peritorum discrepet: cum enim negotium fidei grauisimum sit, non modo in ferendis sententijs, vt in superioribus dicebam, verum etiam in alijs grauibz totius iudicij actibus, consultius erit & tutius nusquam discedere à peritorum suffragijs; nam si quandoq; contingeret Inquisitores audacius vti ea potestate & libertate, facile possent errare, & per imprudentiam committere id, quod vel in fidei, vel in reorum detrimentum vereretur.

Iam ista libertas Inquisitorum de non sequendis necessario peritorum suffragijs, facilius vsurpari potest illis, qui constituti sunt iuris peritissimi: nam hoc porissimum casu cōsultorum suffragia cōsultina erunt non decisina: & plane hoc iure vtimur vt consultina solum sint.

Cum vero Inquisitores Theologi fuerint creati, in his quę ad ordinem iudicium spectant, si dubia occurrāt, nō sequi peritorum suffragia, nec pruden- dens nec tutum crederem. Quomodo enim iurisconsultos Theologos in causis fidei assentire oportet in notandis propositionibus hereticis & catholicis, & earum qualitatibus expendendis: ita vice versa theologos iurisperitis obtemperare conuenit in capturis reorum decernendis, in indicij aditorem apris, in restim dicitis admittēdis aut repellēdis, indicijs dādīs, appellationibz, admittēdis aut resurādīs, in sententijs interlocutorijs & diffinitiuis ferendis, & denique in toto ordine iudicij obseruando: hęc enim Theologi ab iurisperitis petere debent. Albertinus in cap. quoniam. de heret. lib. 6. q. 10. num. 17. quod & verum est.

Tunc etiā à peritorū suffragijs nō esset tutū recedere, cū questio, de qua agitur, nimis est ardua et

A difficilis, aut propter facti cōtingentiā: aut ob varias & pugnātes Doctorū sententijs: tunc enim eos peritorū suffragijs obtemperare debere putarē: tamen si cum huiusmodi casus incidunt, supremum Senatum consulere tutius sit, vt alibi plene ostendimus.

Postremo illud monebo, inquisitores hereticæ prauitatis punitione dignos esse, si vel suo vel cōsultorum cōsilio ducti in definiendis fidei causis errauerint: neque enim peritorum suffragia eos omnino excusabunt. l. quidam decedens. pater. ff. de excusat. tuto. Bart. in l. si cōuenerit. nu. ff. de re iudicata. & ratio est, quoniam apud se debuerant deliberare, an illud cōsiliū expediret. l. 2. §. si. ff. mād. cōsiliū enim alterius neminem cogit ad illud sequendum. cap. cum olim. de arbit.

Et quamuis hęc ita se habeāt, vix hodie possunt errare, cū nō vnus aut alter peritus adhibeatur, sed plures, & in arduis supremū Senatū consulere debeāt veruntamen hęc omnino persuadēt, vt inquisitores suo labore, & industria, & studio curēt, penitus singula fidei negotia, & quidquid ad suū officium spectat intelligere: nec fiant desides & negligēs sub hac spe, quod cōsultores habeant & peritos, in quos laborem reiciant: meminerint illius dicti Quinti Mutij reprehendētis Seniū Sulpiciū in hęc verba: Turpe est patrio & nobili vito igno- rare ius, in quo uerfatur. l. 2. ff. de origine iuris.

Petitorū Cuf fragia nō ex culant inquisi- torem er- rantem.

Q V A E S T I O L X X I X.

An processus totus Iuris peritus expli- cari debeat.

Septuagesimā nona questio est: Vtū Episcopus & inquisitor coram praedictis peritis de quorum cōsilio est ad sententiā procedendum, teneatur totum processum eis integraliter explicare, uel sufficiat eis explicare summarie, in substantia & effectu?

Respondemus q̄ integraliter & perfectē, ut patet in c. Statuta. §. iubemus. de heret. lib. 6. ubi dicitur sic: iubemus & infra: Secreto coram dicecesano Episcopo, uel eo absente ipsius Vicario, quando inquisitores procedunt: quando uero procedit Episcopus coram inquisitoribus: Si haberi commode possit copia eorundem, ac nihilominus siue Episcopus siue inquisitores processerint, aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc uocari, & eis per totum processum super quo deliberandum est, seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum cōsilio ad sententiā uel condemnationem procedi uolumus) exprimentur, & cetera.

Processus totus iurisperitis explicandus. Supra pag. III.

C O M M E N T. C X X V I I I.

Emericus apertis fere semper canonum definitionibus nitens, in hac questione nūm axioma constituit, videlicet, Peritis, quos inquisitores aduocant, totum reorum processum integre esse communicandum.

Peritis tot
processus in
regre expli-
gandus.

Huius axiomatis ratio in promptu est: quoniam A
nisi periti intelligerent integre & perfecte coram
causam, non possent perfecte consulere, neque incor-
ruptum ferre iudicium, cum nemo de incognitis re-
tum iudicium facere possit.

Rursus, cum de eorum consilia sit ad sententiã
pronuntiandam deueniendum, ne fortassis ob non
visum processum minus bene consulant, & in seren-
da sententiã erretur, iustum est ut eis integre to-
tus processus explicetur. & cum Eymérico sentit
Bernardus in lucerna, verbo, inquisitor. §. 21.

Q V A E S T I O LXXX.

An testium nomina sint consultori- bus manifestanda.

Ctuagesima questio est: Vtrum Episco-
pus & inquisitor teneantur coram præ-
dictis peritis, de quorum consilio est ad
sententiam procedendum, deferentium & testifi-
cantium nomina publicare?

Et ar. supra
pag. 111.

Respondemus quod sic; ut patet in alleg. c. Statu-
ta. §. iubemus. vbi exposito & mandato, quod no-
mina deferentium & testium coram de iuris non
publicentur, sequitur sic: Sed secreto coram dice-
cesano Episcopo, vel eo absente ipsius Vicario,
quando inquisitores procedunt; quando vero pro-
cedit Episcopus coram inquisitoribus, si haberi
commode possit copia eorundem: ac nihilomi-
nus siue Episcopus siue inquisitores processerint,
aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iuril-
que peritis (quas ad hoc uocari & eis per totum
processum, super quo deliberandũ est, seriose ma-
nifestari ac integraliter explicari; & de ipsorum con-
silio ad sententiam vel condemnationem proce-
di volumus) exprimentur: sicque non obstante,
quod illis contra quos huiusmodi de posuerunt, no-
mina ipsorum non fuerint publicata. Adhibea-
tur ad cognitionem iudicis instruendam plena fi-
des depositionibus testium eorundem.

COMMENT. CXXXIX.

In hac questione Eymericus unicum item pro-
ponit axioma, nempe, nomina testium peritis
seu consultoribus esse explicanda.

In hoc autem axioma maior est dubitatio, quã
in eo, quod proxime superiori questione proposi-
tum est; quia non videtur necessarium explicari.

Primum quoniam absque tali nominum publi-
catione, aut notitia recte consulere possunt.

Deinde quia ita plane contendunt faciendum vi-
ri docti, inter quos est Campegius apud Zanchi-
num cap. 15.

Postremo, tuta & laudabili inquisitionũ consue-
tudinẽ receptam videtur, ne consultoribus testium
nomina publicentur: sed absque nominibus proces-
sus soli eis dantur super quibus consulere debent,
neque ab hac consuetudine est recedendum.

Inquisitorum tamen partes erunt notare testiũ
qualitates, ut si religiosi, si periti, si graues fuerint,

& probati, aut contra, si minus probati, si plebei,
& pauperes, si iuuenes, si imperiti, aut similes, ut
his qualitatibus in genere cognitis, facilius intelli-
gant periti quantum sit dictis singulorum tribuen-
dum, aut contra deprehendendum.

Sed de nominibus delatorum nihil docuit Eyme-
ricus, an videlicet reorum nomina peritis debeant
explicari, & verius videtur, ac tutius est, ut nec
reorum nomina peritis publicentur.

Verumtamen illud addiderim, quod si quandoq;
videatur necessarium, vel testium, vel reorum no-
mina peritis explicare, ut cum probabiliter time-
tur testes inimicos esse reo: tunc si periti utroque
cognoscant, quia melius scire possunt, an sint vel fue-
rint inuicem inimici necne; non foret iniustum hoc
casu & testium & delatorum seu reorum nomina
consultoribus, aut etiam si opus fuerit, alijs probis
viris explicare, iuxta consilium EymERICI par. 3.
tit. de sex modis tradendi copiam processus. num.
119. §. sextus modus est de quo ibidem dixi.

Ne autem consultores temere hoc casu re-
stes vel delatos iudicent, aut per iuramentum, aut
per sententiam excommunicationis constringi pos-
sint, ac debent, ut secretum teneant, ita Eyme-
ricus præcitato loco, & Bernardus Comensis in Lu-
cerna, verbo, Inquisitor. §. 21.

Et profecto grauissimum est scelus in causis præ-
sertim arduis secretum reuelare, ut optime docet
Aegidius Roscius tit. de carcerato fideiusoribus
committendo. nu. 30. vers. Et si tu senator fueris.

Quamuis autem periti huiusmodi specialiter
tunc non iurarint custodire secretum, adhuc tamen
ad illud obseruandum obligantur, propter multas
leges iubentes ne causa fidei propalantur ob peri-
culum ingens, quod inde nasci potest, quod si non iu-
rati propalauerint, extra ordinem puniri possunt
per Inquisitores: decuit enim eos id secretum ser-
uare, quod leges iuste iubent.

Si vero per malitiam reuelarent, illis præsertim
qui impedire possent fidei negotium, aut alias cau-
se obesse, tales quidem secreti reuelatores, reu-
elatores sancti officij puniri possunt, magis quã-
dem vel minus, pro culpa & qualitate, secundum
quam pena mensura imponenda est.

Q V A E S T I O LXXXI.

An Episcopus & Inquisitor possint secretum indicere consul- toribus.

Ctuagesima prima questio est: Vtrum
Episcopus & Inquisitor quando præ-
dictis peritis deferentium nomina &
testificantium publicabunt, possint
eis secretum indicere, quatenus illo-
rum nomina non reuelent, ac in eos sententiam
excommunicationis ferre si reuelauerint?

Respondemus quod sic, iuxta alleg. Statuta. §.
& ut eorundem. vbi dicitur sic: Et ut eorundem ac-
cusatorum & testiũ periculis efficacius occurrat-
ur, & cautius in inquisitionis negotio præcedatur,
præsentis

presentis constitutionis auctoritate permittimus, quod Episcopus vel Inquisitor secretum possint indicare illis, quibus (vt primum est) processum huiusmodi explicabunt: ut in eos si arcana consilij, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo uel Inquisitoribus patefacta prater eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis expedire uidebitur, promulgare.

COMMENT. CXXX.

Explorati iuris est id de quo querit hic Eymericus: potest enim Episcopus & Inquisitor indicare silentium consultoribus, etiam sub pena excommunicationis, vt super questione proxime precedenti dictum est; idem docet Repertorium Inquisitorum, verbo, secretum. & Bernardus Comensis in lucerna Inquisitorum, verbo, Inquisitor. §. 21. & quam sit ingens scelus secreta reuelare, explicat Aegidius Bossius, eo loco, quem superiori commentario indicavi. eum uidebo.

QVAESTIO LXXXII.

An Episcopus & Inquisitor possint se mutuo excommunicare ob indictum secretum.

Quagesima secunda questio est: Vtrum Episcopus & Inquisitor predictis peritis excommunicationis sententiam iniungendo quatenus nomina deferentium aut testificantium non reuelent, possint se excommunicare mutuo hac de causa, etiam ne reuelent?

Respondemus q̄ non, vt in alleg. c. Statuta. §. Et ut eorundem de haret. lib. 6. unde ibi concessio quod possint peritos excommunicare hac de causa, ut est dictum quest. proxima, statim sequitur ita: Sic tamen q̄ Inquisitores Episcopum, uel Episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa.

COMMENT. CXXXI.

Indices fidei alter alterum excommunicare non potest, iuxta tradita hic ab auctore. Hec assertio ratione non caret, nam si se mutuo excommunicarent, id fidei negotijs proculdubio obesser. Et hoc prorsus spectare uidetur privilegium concessum Inquisitoribus ab Urbano 1111. in extrauag. incip. Ne Inquisitionis negotium, quam retulit Eymericus supra, par. 2. in qua sancitum est, ne Inquisitor & eius notarius, excommunicari possint a delegatis sedis Apostolicæ, adde Syluestrum in summa, verbo, heresis. 2. q. 8. Certa hac spectantia dicam in questione proxime sequenti.

QVAESTIO LXXXIII.

An Episcopus & Inquisitor teneantur ad secretum quod alijs indicunt.

Quagesima tertia questio est: Vtrum Episcopus & Inquisitor indicentes predictis secretum, de non reuelando nomina deferentium seu testificantium per sententiam

A excommunicationis lata, ipsi etiam Episcopus & Inquisitor ad secretum huiusmodi arceantur? Respondemus q̄ sic, ut patet in alleg. c. Statuta. §. & vt eorundem de haret. lib. 6. Unde prohibito ibi, quod Episcopus & Inquisitor non possint se excommunicare mutuo hac ex causa, ut dictum est supra quest. proxima, de Episcopo & Inquisitore, sequitur sic: Sed Episcopi ex iniuncto ex nunc a nobis sub uirtute sanctæ obediencie districto precepto, ad secretum huiusmodi teneantur.

COMMENT. CXXXII.

Quamuis se mutuo Episcopus et Inquisitor ob secretum custodiendum in causis fidei, excommunicare non possint, ut proxime dictum est, nihilominus tamen ad illud obseruandum in uirtute obediencie ex districto Papa precepto obligantur; quod equidem ratione non caret: quemadmodum enim graui incommoda consequi possunt ex huiusmodi secreti violatione, cum periti & consultores reuelarent, eadem nascerentur si Episcopus, aut Inquisitores manifestarent.

Ergo si Episcopus & Inquisitores extra casus sibi à iure concessos & permisos, & negotijs fidei necessarios, reuelarent, aut testes, aut delatos, aut denuntiatores, & accusatores, vel alia sacri officij secreta, quamuis ipso iure excommunicati non essent; quoniam hoc nullo iure (quod ego sciam) cautum inuenitur: tamen mortaliter peccarent, quia sibi districte iniungitur a Papa sub uirtute sanctæ obediencie ne reuelent; essent enim iusta & legitima legis transgressores, facere autem in materia graui contra iustam & legitimam legem; nulla rationabili causa urgente, vel excusante leuialis est culpa, vt uno ore fateantur Theologi, quos sequuntur Canonistæ, & ceteri beneficentientes, atque hoc est in hac causa diligentissime obseruandum.

Episcopi & Inquisitores reuelantes secretum extra casus permisos mortaliter peccant.

DE STATVTIS ET CONSTITUTIONIBUS PRO OFFICIO INQUISITIONIS.

QVAESTIO LXXXIII.

An priora indulta & priuilegia Inquisitoribus data, sint per posteriores constitutiones reuocata.

Quagesima quarta questio est: Vtrum Inquisitoribus Apostolica priuilegia, indulta, constitutiones, & ordinationes, seu ad consultata responsiones factæ per sedem Apostolicam, sint per constitutiones postmodum factas, de quibus habetur in 6. Decretalium, & in Clemen. tit. de haret. simpliciter reuocata?

Respondemus quod non nisi in his, in quibus obuiant constitutionibus antedictis: ut patet in c. fin. Statuta. de haret. lib. 6. ubi in fine dicitur sic: Constitutiones uero, ordinationes, & madata alia præde-

Relat. supra pag. 111.